

PAPER DETAILS

TITLE: Egitim Öğretim Sürecindeki Ödöl ve Ceza Uygulamalarına Yönelik Veli Görüsleri

AUTHORS: Yüksel Gündüz, Aysun Yüksel Basar

PAGES: 947-975

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4197276>

Eğitim Öğretim Sürecindeki Ödül ve Ceza Uygulamalarına Yönelik Veli Görüşleri

Yüksel GÜNDÜZ¹, Aysun YÜKSEL BAŞAR²

Öz: Bu araştırmanın amacı, eğitim öğretim sürecinde ödül ve ceza uygulamalarına yönelik veli görüşlerini incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim öğretim yılında çocuğu farklı okul türlerinde öğrenim gören, Samsun ilinin farklı kırsal ve kentsel bölgelerinde yaşayan 27 veliden oluşmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tekniğiyle seçilmiştir. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Veri analizi doğrultusunda 8 tema tespit edilmiştir. Araştırmaya göre kırsaldaki ve kentteki veliler ödül ve cezaya yönelik olumlu ve olumsuz görüşlere sahiptirler. Ödülün öğrenci davranışlarına etkisi konusunda kırsaldaki veliler olumlu görüşler belirtirken, kentteki veliler hem olumlu hem olumsuz görüş belirtmişlerdir. Cezanın öğrenci davranışına etkisi konusunda hem kırsaldaki hem de kentteki veliler olumlu ve olumsuz görüş belirtmişlerdir. Ödülün öğrencinin akademik başarısına yönelik kırsaldaki veliler genellikle ödülü olumlu bulurken, kentteki veliler hem olumlu hem olumsuz bulmuşlardır. Cezanın öğrencinin akademik başarısına etkisi konusunda hem kırsaldaki hem kentteki veliler olumlu ve olumsuz görüştedirler. “Eti senin kemiği benim” ve “Öğretmenin vurduğu yerde gül biter” anlayışına yönelik kırsaldaki veliler olumlu ve olumsuz görüşe sahipken, kentteki veliler tamamen olumsuz görüşe sahiptirler. Araştırma kapsamında olumsuz etkilerinden dolayı ödül ve ceza uygulamalarından uzak durmak, öğrenciyi teşvik etmek, güdülemek, istenen davranış değişikliğine gitmek için alternatif uygulamalar kullanmak şeklinde öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ceza, Eğitim-öğretim, Ödül, Veli.

Parental Views on Reward and Punishment Practices in the Educational Process

Abstract: The aim of this study is to examine parental perspectives on reward and punishment practices in the educational process. This study has been designed using a phenomenological approach, which is one of the qualitative research methods. The study group consists of 27 parents residing in various rural and urban areas of Samsun, whose children attend different types of schools during the 2022-2023 academic year. The study group was selected using the maximum variation sampling technique, which is one of the purposive sampling methods. Semi-structured interview technique was utilized for data collection purposes. The obtained data were analyzed using descriptive analysis technique. According to the research, 8 themes were identified through data analysis. Rural and urban parents hold both positive and negative views regarding reward and punishment practices. In terms of the impact of reward practices on student behavior, rural

Geliş tarihi/Received: 07.09.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 05.12.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

¹ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, yukselgunduz0735@gmail.com, 0000-0002-4710-8444

² Uzm., Millî Eğitim Bakanlığı, aysun.yuksel88@gmail.com, 0000-0002-7045-1419

Atf için/To cite: Gündüz, Y. & Yüksel Başar, A. (2024). Eğitim öğretim sürecindeki ödül ve ceza uygulamalarına yönelik veli görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 947-975. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1545088>

parents express positive views, while urban parents express both positive and negative views. Similarly, both rural and urban parents express both positive and negative views regarding the impact of punishment practices on student behavior. Regarding the effect of reward practices on students' academic achievement, rural parents generally view reward practices positively, whereas urban parents have mixed opinions. Likewise, both rural and urban parents have mixed opinions regarding the effect of punishment practices on students' academic achievement. While rural parents hold both positive and negative views regarding the adages 'Eti senin kemiği benim' (literal translation: 'The meat is yours, but the bone is mine') and 'Öğretmenin vurduğu yerde gül biter' (literal translation: 'Where a teacher disciplines, success takes root.'), urban parents hold entirely negative views. In the scope of the research, reward and punishment practices should be avoided due to their negative effects, and alternative approaches should be developed to motivate, incentivize, and promote desired behavior change in students.

Keywords: Education, Parent, Punishment, Reward.

Giriş

Eğitim, bireyin davranışlarında değişiklik yapmakla birlikte aynı zamanda davranış değişikliği yoluyla hem bireyin yaşantısına hem de toplumun yaşantısına nitelik katmaktadır. Eğitimin temelleri ailede atılır ve okullarda geliştirilir. Bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlayabilmeleri için ailelerin, çocuklarının davranışlarını dikkatle değerlendirip bu davranışların temelindeki nedenleri anlamaları önemlidir. Bu süreçte, ödül ve cezanın dengeli bir şekilde kullanılması büyük bir fark yaratır (Fidan ve Erden, 2001).

Eğitimde ödül ve ceza, uzun yıllardır öğrenme teorileri ve uygulamaları üzerinde önemli bir tartışma konusu olmuştur. Birçok eğitimci ve psikolog, ödül ve cezanın öğrenme süreçlerini etkilediği ve öğrencilerin davranışlarını şekillendirdiği konusunda farklı görüşlere sahiptir. Bazıları, ödül ve cezanın motivasyonu artırarak pozitif davranışları teşvik ettiğini savunurken (McLeod, 2015; Staddon ve Cerutti, 2003; Theunissen vd., 2015), diğerleri ise bunun öğrencilerin içsel motivasyonunu zayıflatıldığını ve uzun vadede olumsuz sonuçlara yol açabileceğini iddia etmektedir (Bolat, 2016; Caffyn, 1987; Kohn, 1997). Yapılan çalışmalarda velilerin de davranış edinmede ya da istenmeyen davranışların önlenmesinde ve giderilmesinde öğretmenlerin ödül ve cezayı kullanmaları gerektiğini göstermektedir (Ayaydın ve Katılmış, 2017; Dülger, 2015; Kalsen vd., 2020; Theunissen vd., 2015; Uygur ve Kanadlı, 2020). Bu karmaşıklık, eğitimcilerin ödül ve ceza kullanımını dengeli bir şekilde ele almalarını ve öğrencilerin öğrenme süreçlerini en etkili şekilde desteklemek için stratejiler geliştirmelerini gerektirir. Bu nedenle, ödül ve ceza konusunda yapılan araştırmalar ve uygulamalar, eğitimdeki etkili öğretim yöntemlerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Son yıllarda okul yönetiminin, öğretmenlerin ve velilerin en çok şikâyet konusu istenmeyen öğrenci davranışları olmuştur (Özen Altınkaynak vd., 2018). Okullarda istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin kararların alınabilmesi için ortaöğretim kurumlarında ödül ve disiplin kurulu, temel eğitim kurumlarında ise öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu oluşturulmuştur (Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2016; Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2014). Özellikle öğretmenlerin derste geçen zamanlarının ciddi bir kısmını istenmeyen davranışların giderilmesiyle harcadıkları bilinmektedir. Warren ve diğerleri (2006) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin yüzde otuzunun disiplin sorunları nedeniyle derslerini işleyemedikleri saptanmıştır. İstenmeyen davranış, okulda eğitsel

çabaları engelleyen her tür eylem olarak nitelendirilebilir (Başar, 2005). Başaran'a (2000) göre, okulda disiplin, okulun ilke ve kurallarına öğrencinin uymasını sağlamak amacıyla kurulan yaptırım düzenidir. Başka bir ifadeyle disiplin, çocuklara sorumluluk almaya yardımcı olmak, özdenetim kazandırmak amacıyla istenmeyen davranışlara tepki vermek ve çocukların kişiliklerine yardımcı olmak olarak açıklanmaktadır (Özen Altınkaynak vd., 2018).

İstenmeyen davranışların azaltılması için istenen davranışların arttırılması ve güçlendirilmesi gerekir (Kapucuoğlu Tolunay, 2008). Eğitim-öğretim sürecinde istenmeyen davranışların önlenmesinde ve en aza indirilmesinde, öğrencilere istenen davranışların kazandırılmasında, disiplinin sağlanmasında öğretmenlerin ödül ve ceza uygulamalarını kullandıkları görülmektedir (Arı vd., 2016; Caffyn, 1987; Dirik, 2002; Kılıçoğlu, 2015; Mahiroğlu ve Buluç, 2003; Onur Sezer ve Özyürek, 2015; Poudel, 2022; Şenuyar, 1989; Theunissen vd., 2015; Uğurlu vd., 2014; Yılmaz, 2008; Yılmaz, 2007; Yumuşak ve Balcı, 2018). Öğretmen, öğretme-öğrenme sürecinin kesintisiz ve verimli ilerlemesi için, öğrencilerin davranışlarını pekiştireç ve ceza yöntemleriyle yönlendirir. Pekiştireç, olumlu davranışların tekrarını teşvik eden ödüllerdir ve sözel övgüler veya sembolik ödüller gibi biçimlerde sunulabilir. Olumsuz davranışlar ise cezayla karşılık bulur; bu, hatalı davranışın tekrarlanmasını önlemek için yapılan düzeltici bir müdahaledir.

Ödül, sunulan bir hizmetin, gösterilen bir davranışın olumlu şekilde pekiştirilmesi, takdir edilmesi (Binbaşoğlu, 2000) ya da çocuğu teşvik ederek kendini geliştirmesine imkân sağlaması (Dökmen, 2000) amacıyla verilmiş olsa da kendi içinde birtakım olumsuzlukları da barındırmaktadır. Özdemir ve Yılmaz (2019), kalıcı olması beklenen ve içselleştirilmesi gereken kazanımların elde edilmesinde ödül ve cezanın yetersiz kaldığını, hatta yanlış kullanıldığında uzun vadede kalıcı zararlar oluşturabileceğini belirtmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında ödülün dışsal bir güdüleyici olduğu görülmektedir. Ödülün, dışsal bir güdüleyici olarak öğrencinin olumlu eylemlerinin sıklığını artırsa da bu durumun uzun vadede öğrenmeye dair merak, ilgi, içsel motivasyon ve sebatı olumsuz yönde etkilediği (Gündüz ve Balyer, 2011) değerlendirilmesi yapılmıştır. Ödül uygulamasının sadece basit ve tekrarlayan çalışmalarda işe yaradığı, ancak yaratıcılık gerektiren karmaşık durumlarda güdülenmeye etki etmediği belirtilmektedir (Özkan, 2016). Öğretmenler, ödül gibi dışsal kontrolleri öğrencilere sorumluluklarını öğretmek amacıyla tercih ederler. Ancak bu durum öğrenciyi değil öğretmenleri sorumluluk sahibi yapmaktadır. Çünkü öğrenci olumlu davranış sergilediğinde ödül vermek öğretmenin sorumluluğundadır. Ödülün öğrenciyi motive ettiği ya da olumsuz davranışı durdurduğu doğru olsa da uzun vadede öğrenci öz disiplin ve öz kontrol gibi önemli becerileri kazandıramadığı saptanmıştır (Nelsen vd., 2003). Bu açıdan öğrenciye maddi değeri olan ödüllerin verilmesi uygun bir davranış olarak görülmemektedir. Maddi değeri olan bir ödül alan öğrenci sürekli beklenti içine girerken, bir öğrenciye ödül verilmesi, diğer öğrencilerde (Çolak, 2005) kıskançlık yaratacaktır. Manevi ödülde de ölçülü olmak gerekmektedir. Tompkins (1991), eğitimde pekiştireç olarak övgü yerine teşvikin kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Çünkü övgü çocuğa yönelik bir ödüldür ve bağımlılığa sebep olabilir. Teşvik ise çocuğun çabasına odaklanır ve çocuk için olumlu bir ödüldür (akt. Fathi, 1994).

Eğitim sürecinde kullanılan ceza, yıkıcı davranışa verilen tepkidir (Tertemiz, 2003). Olumsuz bir davranışın ya da suçun önüne geçmek ve tekrarlanmasını engellemek amacıyla alınan maddi ve manevi tedbirlerdir (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976). Cezalar olumsuz ve istenmedik davranışların tekrarlanmaması için uygulansa da öğrencide öfke, kızgınlık, kaygı ve utanma gibi olumsuz duygular oluşmasına, dikkatin olumsuz davranış gösteren öğrenciye yöneltilmesine, davranışa değil öğrencinin hedef alınmasına sebep olur. Diğer bir ifadeyle ceza sadece korku

yaratır, öğrenciyi geriletir ve geliştirmez (Dökmen, 2000). Bu bağlamda cezalar, olumsuz davranışları kalıcı biçimde değil, geçici olarak yok ederler (Aksoy, 2000). Çocuk, olumsuz davranış yapmaması gerektiğini anladığı için değil, ceza almak istemediği için korkudan yapmaz. Ayrıca bu durum, çocuğun cezadan kaçabilmek için yalan söyleme eğilimi göstermesine yol açar (Navaro, 2001). Ceza, kısa süreli susturma yöntemi olarak uygun görülmüş olsa da çocuklarda kin, intikam, öfke gibi duyguların artmasına sebep olmakta, uzun vadede davranış bozukluklarına yol açmaktadır (Yavuzer, 1995). Ceza alan öğrenci, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum oluşturur, okula gelmek istemez, yalan söyler, derse katılmaz, ceza ile davranışının bedelini ödediğini düşünerek, davranışının sorumluluğunu üzerine almaz. Yani ceza, anlık baskılama yapar ve olumsuz davranışın değişmesini sağlamaz (Erden, 2005). Çolak'ın (2005) araştırmasında çok fazla ceza veren öğretmenlerin sınıf yönetiminde zorlanan öğretmenler oldukları, en az ceza veren öğretmenlerin sınıf yönetiminde zorlanmayan öğretmenler oldukları görülmüştür. Cezanın olumsuz eylemlerin sıklığını azaltsa da uzun vadede davranış değiştirme ve oluşturma sürecini olumsuz etkilediği görülmüştür (Gündüz ve Balyer, 2011). Cezanın öğrenciyi motive ettiği ya da olumsuz davranış durdurduğu doğru olsa da uzun vadede öğrenciye öz disiplin ve öz kontrol gibi önemli becerileri kazandıramadığı saptanmıştır (Nelsen vd., 2003).

Günümüz eğitiminde ödül ve cezaya dayalı disiplin yöntemleri geçerliliğini önemli ölçüde yitirmiştir. Yapılan bir çalışmada öğretmenler ödülün öğrenci davranışları üzerinde etkili olduğunu ancak ceza uygulamasının öğrenci davranışları üzerinde az ya da hiç etkisinin olmadığını belirtmişlerdir (Parin vd., 2023). Hem ödülün hem de cezanın uzun vadede öğrencilerde iç disiplini sağlayamadıkları, kalıcı davranış geliştirmede etkili olamadıkları görülmüştür (Gündüz ve Balyer, 2011). Eğitim ve öğretim sürecinde ödül ve ceza uygulamalarının iç motivasyonu ve kalıcı öğrenmeyi engellediği yönde görüşler bulunmaktadır (Güzelyurt vd., 2019; Özkan, 2016). Eisenberger ve Selbst'e (1994) göre, beklenti ve amaç haline gelen ödül, yaratıcılığı düşürmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin tutumlarını olumsuz yönde etkileyen en büyük etkenin öğretmenlerin ve ailelerin kullandığı ödül mekanizmasından kaynaklı olduğu belirtilmektedir (Kohn, 1997). Hem ailelerin ve hem de öğretmenlerin eğitim sürecinde ödül ve cezayı kullandıkları bilinmektedir. Ancak öğretmenler ödül kullanmayı, cezadan daha etkili görmektedirler (Kayıkçı, 2013; Keklik, 2008).

Araştırmalar, ödül ve ceza stratejilerinin özellikle düşük gelirli, düşük sosyoekonomik düzeydeki, göçmen ya da işsizlik gibi toplumsal olumsuzluklar yaşayan ailelerde daha yaygın olduğunu göstermektedir (Theunissen vd., 2015). Bu durum, velilerin disiplin yaklaşımlarında yaşadıkları toplumsal ve ekonomik koşulların etkili olduğunu düşündürmektedir. Bu aileler, kaynakların sınırlı olduğu ortamlarda çocuklarının istenen davranışları sergilemesini sağlamak için cezayı caydırıcı, ödülü ise motive edici bir araç olarak görmektedir. Öğrenciye istendik davranış kalıplarını kazandırmak, akademik başarısını artırmak, istenmeyen davranışları önlemek gibi eylemler için okullar ödül ve ceza mekanizmalarını kullanmaktadır. Çağdaş eğitim anlayışında çocuğun eğitim öğretiminde ödül ve ceza uygulamaları önemini yitirmeye başlasa da hâlâ varlığını sürdürmektedir. Literatüre bakıldığında, eğitim öğretim sürecinde ödül ve ceza uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelendiği görülmektedir (Güzelyurt vd., 2019; Özdemir ve Yılmaz, 2019; Özen Altınkaynak vd. 2018; Parin vd., 2023; Pehlivan vd. 2018; Yılmaz, 2007; Yumuşak ve Balcı, 2018). Ancak eğitim öğretim sürecindeki ödül ve ceza uygulamalarına ilişkin veli görüşlerinin incelendiği çalışmalara az rastlanmaktadır (Theunissen vd., 2015). Ödül ve ceza öğrenciyi dışarıdan kontrol etmektir ve veli bilinç düzeyinin artmasıyla, ebeveynlerin çocukları üzerindeki etkisinin azalabileceği, dolayısıyla ödül ve cezaya yönelik bakış açılarının

değişebileceği düşünülebilir. Burada önemli olanın, velilerin ödül ve ceza uygulamalarının avantaj ve dezavantajlarını bilmeleridir. Bu bağlamda yapılan araştırmanın amacı eğitim ve öğretim sürecinde ödül ve ceza uygulamalarına yönelik veli görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Velilerin eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri nelerdir?
2. Velilerin eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri nelerdir?
3. Velilerin eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının öğrenci davranışına etkisi hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Velilerin eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının öğrenci davranışlarına etkisi hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Velilerin eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının öğrencinin akademik başarısına etkisi hakkındaki görüşleri nelerdir?
6. Velilerin eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının öğrencinin akademik başarısına etkisi hakkındaki görüşleri nelerdir?
7. Velilerin “Eti senin, kemiği benim.” anlayışı hakkındaki görüşleri nelerdir?
8. Velilerin “Öğretmenin vurduğu yerde gül biter.” anlayışı hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 37).

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseninde tasarlanmıştır. Olgubilim, farkında olduğumuz ancak derinliğine ve ayrıntılarına sahip olmadığımız olguları ele almaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Annells’e (2006) göre olgubilimde, katılımcılar tarafından oluşturulan anlamları tanımlamak ve bu anlamları açıklamak amaçlanmaktadır. Olgubilim deseninde çalışmanın amacı, çalışmaya katılan kişilerin yaşantılarına dair algıların ifade edilmesidir (Creswell, 1998). Eğitim öğretim sürecinde ödül ve ceza uygulamaları öğrenciler üzerinde etkili olan unsurlardır, bu etkiler genellikle öğrencilerin davranışları vasıtasıyla veliler tarafından deneyimlenir. Bu nedenle velilerin ödül ve ceza uygulamalarına yönelik görüşlerinin derinlemesine alınması amacıyla olgubilim deseni araştırmacılar tarafından tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında çocuğu farklı okul türlerinde öğrenim gören 27 veli oluşturmaktadır. Çalışma grubu, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilmesi ve detaylı bir şekilde incelenmesi sebebiyle amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile seçilmiştir (Büyüköztürk,

2012). Çalışmanın amacına uygun olması sebebiyle öğrenci velileri, kentte (20000 ve üzeri nüfusu olan) ve kırsalda (20000'den az nüfusu olan) ikamet etmesine göre seçilmiştir. Çalışma grubunun demografik özellikleri olarak cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, çocuk sayısı, mesleği ve aylık ortalama gelirleri çalışmaya alınmıştır. Araştırmanın alt problemlerine dayalı veri elde etmek amacıyla kırsalda ve kentte ikamet eden 34 öğrenci velisi ile görüşme yapılması planlanmış ancak veri doygunluğuna ulaşılması nedeniyle 27 veliden elde edilen veriler çalışmaya alınmıştır (Merriam, 2018).

Çalışma grubunu oluşturan öğrenci velilerinin demografik özellikleri Tablo 1 ve Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1

Kırsalda Yaşayan Öğrenci Velilerine ait Demografik Özellikler

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Çocuk Sayısı	Mesleği	Aile Aylık Ortalama Gelir (TL)
V1	52	Erkek	İlkokul	2	Şoför	15 bin
V2	52	Erkek	Ön lisans	2	Memur (Postane)	10 bin
V3	48	Kadın	İlkokul	3	Ev Hanımı	5 bin
V4	47	Kadın	İlkokul	1	Ev Hanımı	5 bin
V5	46	Kadın	İlkokul	4	Ev Hanımı	5 bin
V6	44	Kadın	İlkokul	2	Ev Hanımı	5 bin
V7	37	Kadın	İlkokul	5	Ev Hanımı	5 bin
V8	37	Erkek	İlkokul	4	Serbest Meslek	5 bin
V9	36	Kadın	Lise	3	Ev Hanımı	10 bin
V10	34	Kadın	İlkokul	2	Ev Hanımı	5 bin
V11	34	Kadın	Lise	2	Ev Hanımı	5 bin
V12	33	Kadın	Lise	2	Ev Hanımı	15 bin
V13	32	Kadın	Lise	3	Ev Hanımı	10 bin
V14	31	Kadın	Lise	2	Ev Hanımı	5 bin

Tablo 1'de verilen öğrenci velileri kırsalda yaşamaktadırlar. Çalışmaya katılan 14 öğrenci velisinin 11'i kadın 3'ü erkektir. Katılımcı velilerin 8'i ilkokul, 5'i lise ve 1'i ön lisans mezunudur. Yaşları 31 ile 52 arasında değişen öğrenci velilerinin en az bir en fazla 5 çocuğu bulunmaktadır. Çalışmaya katılan kadın velilerin hepsi ev hanımıdır, erkek veliler ise farklı görevlerde çalışmaktadır. Ortalama aylık gelire bakıldığında 5 bin ile 15 bin arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 2*Kentte Yaşayan Öğrenci Velilerine Ait Demografik Özellikler*

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Çocuk Sayısı	Mesleği	Aile Aylık Ortalama Gelir (TL)
V1	51	Erkek	Lisans	2	Memur (Tapu Hizmetleri)	15 bin
V2	49	Erkek	Lise	2	Esnaf	15 bin
V3	44	Erkek	Lisansüstü	1	Memur (Öğretmen)	20 bin
V4	44	Erkek	Lisansüstü	3	Öğretim Görevlisi (Devlet)	30 bin
V5	43	Erkek	Ön lisans	3	Memur (Kaymakamlık)	10 bin
V6	43	Kadın	Lisansüstü	3	Öğretim Görevlisi (Devlet)	30 bin
V7	40	Erkek	Lisansüstü	1	Doktor	40 bin
V8	40	Kadın	Lisansüstü	1	Mimar	40 bin
V9	38	Erkek	Lisans	2	Memur (Polis)	20 bin
V10	35	Kadın	Lisans	3	Ev Hanımı	15 bin
V11	33	Kadın	Lise	2	Serbest Meslek	15 bin
V12	33	Kadın	Ön lisans	2	Ev Hanımı	15 bin
V13	32	Kadın	Lisans	1	Ev Hanımı	10 bin

Tablo 2’de verilen öğrenci velileri kentsel yerleşimde ikamet etmektedirler. Çalışmaya katılan 13 öğrenci velisinin 6’sı kadın, 7’si erkektir. Katılımcı velilerin 2’si lise, 2’si ön lisans, 4’ü lisans ve 5’i lisansüstü eğitim mezunudur. Yaşları 32 ile 51 arasında değişen öğrenci velilerinin en bir, en çok 3 çocuğu bulunmaktadır. Farklı meslek gruplarında görev alan öğrenci velilerinin aylık ortalama gelirleri 10 bin ile 40 bin Türk lirası arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracı

Öğrenci velilerinin eğitim öğretim sürecinde ödül ve ceza uygulamalarına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formu hazırlanmadan önce konuya ilişkin literatür taraması yapılmış, bu sayede bir soru havuzu oluşturulmuş, havuzdan elde edilen sorular alanları eğitim yönetimi ve ölçme değerlendirme olan iki uzman tarafından incelenmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda düzeltmeler yapılmış ve sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu, 3 kentli ve 3 de kırsaldan olan velilere uygulanmış, anlaşılmayan bir durumun olmadığı tespiti yapılırken forma son şekli verilmiştir. Görüşme formu 8 sorudan oluşmuştur. Sorular, “Eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleriniz nelerdir?”, “Eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleriniz nelerdir?” “Eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının öğrenci davranışına etkisi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, “Eğitim öğretim

sürecinde ceza uygulamalarının öğrenci davranışlarına etkisi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, “Eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının öğrencinin akademik başarısına etkisi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, “Eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının öğrencinin akademik başarısına etkisi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, “Eti senin, kemiği benim.” anlayışı hakkında ne düşünüyorsunuz?”, “Öğretmenin vurduğu yerde gül biter.” anlayışı hakkında ne düşünüyorsunuz?” biçiminde sorulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik, nitel araştırmaların güçlü yanlarından biri olup, okuyucu, katılımcı ve araştırmacı bakış açısına göre edilen bulguların doğruluğunun belirlenmesi gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmanın geçerliğinin sağlanması için görüşme formu hazırlanırken eğitim bilimleri alanından biri eğitim yönetimi, diğeri ölçme ve değerlendirme alanında doçent ve profesör unvanına sahip olan iki uzmanın görüşleri alınmıştır. Ayrıca sorular pilot olarak 6 (3 kent 3 kırsal) öğrenci velisine uygulanmış, soruların anlaşılabilirliği ve uygunluğuna bakılmıştır. Araştırmanın geçerliliğini sağlamak adına katılımcılar Samsun ilinin farklı ilçelerinden ve çocuğu farklı okul türlerinde okuyan velilerden seçilerek daha geniş bilgi alanı oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırmada doğrudan alıntılar yapılarak çalışmanın iç geçerlilik sağlanmıştır.

Lincoln ve Guba (1985), nitel araştırmalarda güvenirliliği artırmak için doğrulanabilirlik (confirmability) ve tutarlılık (dependability) gibi unsurları öne sürmektedir. Çalışmanın güvenirliliğinin sağlanması amacıyla görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş ve katılımcıların alışık oldukları ortamlarda rahatlıkla yanıt vermeleri sağlanmıştır. Görüşmeler, katılımcıların da izniyle ses kaydıyla toplanmıştır. Verilerin analiz kısmında birinci araştırmacının dökümleri gerçekleştirmesinden sonra rastlantısal olarak seçilen 3 döküm ikinci araştırmacı tarafından da kontrol edilmiştir. Çalışmaya ait temalar ile içerik uyumu iki araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Araştırmanın yürütülebilmesi için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 30. 09.2022 tarihli 2022-776 sayılı izin belgesi alınmıştır.

Verilerin toplanması amacıyla bir görüşme planlaması yapılmış, amaca uygun seçilen öğrenci velilerinin gönüllülük esasına göre çalışmaya katılımı sağlanmıştır. Öğrenci velisi ile belirlenen tarih ve saatte görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara görüşme öncesi konuya ilişkin bilgi verilmiş, kimliklerinin gizli tutulacağı ve herhangi bir şekilde paylaşılmayacağı belirtilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Görüşmeden elde edilen veriler ses kaydı ile kaydedilmiştir.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi tekniklerinden olan, betimsel içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz, araştırma soruları doğrultusunda ortaya konan bulguların temalara göre organize edilmesini sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Görüşme formuyla elde edilen veriler “Eğitim öğretimde ödül uygulamaları, eğitim öğretimde ceza uygulamaları, ödül uygulamalarının öğrenci davranışına etkisi, ceza uygulamalarının öğrenci davranışına etkisi, ödül uygulamalarının akademik başarıya etkisi, ceza uygulamalarının akademik başarıya etkisi, ‘Eti senin kemiği benim’ anlayışı ve ‘Öğretmenin vurduğu yerde gül biter’ anlayışı” olmak üzere 8 temaya ayrılmıştır. Her tema ile ilgili olarak kategoriler ve kodlamalar oluşturulmuş,

veriler kentsel ve kırsal olmak üzere karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Her bir kategori ile ilgili veli görüşleri doğrudan aktarımlar yoluyla sunulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırmada katılımcı velilere ait kodlar “V” kısaltmasıyla belirtilmiştir. Veriler Ekim-Aralık 2022’de üç aylık süreçte toplanmıştır.

Bulgular

Velilerin eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarına ilişkin görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Velilerin Eğitim Öğretim Sürecinde Ödül Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Yerleşim Yeri	Tema	Kategori	Kodlar	n
Kırsal	Eğitim Öğretim Sürecinde Ödül Uygulamaları	Olumlu görüşler	Mutlu Etme	5
			Ders çalışma ve başarılı olma	3
			Heveslendirme	2
		Olumsuz görüşler	Derse teşvik etme	1
			Hayal kırıklığı yaratma	2
			Beklenti oluşturma	1
Kent	Eğitim Öğretim Sürecinde Ödül Uygulamaları	Olumlu görüşler	Derse motive ve teşvik etme	7
			Derse katılımı sağlama	2
			Gelişimi sağlama	1
		Olumsuz görüşler	Umutsuzluk ve mutsuzluk yaratma	4
			Beklenti oluşturma ve alışkanlık yapma	3

Kırsaldan katılımcı velilerden 5’i ödülün öğrencileri mutlu edeceğini, 3’ü ödülün öğrencileri ders çalışmasını ve başarılı olmasını sağlayacağını, 2 veli öğrenciyi heveslendirdiğini ve 1 veli öğrencileri derse teşvik ettiğini belirtirken, 2 veli ödülün öğrencide hayal kırıklığı yaratacağını, 1 velinin de ödülün öğrencide beklenti yaratacağını ifade ettiği görülmektedir. Velilerin büyük çoğunluğu ödüle ilişkin olumlu görüş belirtirken, az bir kısmı da olumsuz görüş belirtmişlerdir.

Kentten katılımcı velilerden 7’si ödülün öğrencileri derse motive ve teşvik edeceğini, 2’si ödülün öğrencileri derse katacağını, 1’i ödülün öğrenci gelişiminde önemli olacağını ifade ederken, 4 veli ödülün öğrencileri umutsuz ve mutsuz edeceğini, 3 veli de ödülün öğrencide beklenti yaratacağını ve alışkanlık yapacağını ifade etmiştir. Velilerin önemli bir kısmı ödüle ilişkin olumlu görüş belirtirken, ona yakın bir kısmı da olumsuz görüş belirtmişlerdir.

Kırsaldaki velilerin büyük bir çoğunluğu ödüle olumlu, az bir kısmı olumsuz bakarken; kentteki velilerin önemli bir kısmı olumlu bakarken, diğer bir önemli kısmı da olumsuz bakmaktadır. Dolayısıyla kentte oturanların ödüle yaklaşımı, kırsalda oturanlar kadar olumlu olmamıştır.

Kırsalda yaşayan veli görüşleri: V1: “...Çocuğun başarısında ödül önemlidir. Olumsuz yanı yoktur. Çocuğu mutlu eder...”, V3: “...Ödül çocuğun ders çalışmasını sağlar, motive eder. Ancak alışkanlık yapması, sürekli devamını beklemesi olumsuzdur...”, V4: “...Çocuğu daha mutlu ve azimli yapıyor. İstedğimiz davranışı yapmasını sağlıyor. Ancak, çocuk ödül alamayınca hayal kırıklığına uğrayabiliyor, mutsuz oluyor, bu durum bize bile yansıyor...”, V7: “..Çocuğu heveslendiriyor, okula daha sevinçli gidiyor. Ödülün olumsuz yanı olduğunu düşünmüyorum...”, V12: “...Ödül uygulamalarının derse teşvik konusunda katkı sağladığını düşünüyorum...”, V13: “...Ödül alınca mutlu oluyor. Bu da onu olumlu etkiliyor. Derslerde başarı göstermek için gayret harcıyor, isteklendiriyor...”

Kentte yaşayan veli görüşleri: V2: “...Ödül, öğrenciyi teşvik etmek amaçlı güzel bir etkiye sahiptir. Ancak alamayan öğrenci için problem oluşturabilir. Umutsuzluk ve hayal kırıklığı yaratır...” V3: “...Günlük hayatta yapılan iyi şeyler ödüllendirilirken, yapılan yanlışlar da cezalandırılır. O sebeple ödüllendirme öğrencinin gelişmesinde önemli bir etkiye sahiptir...” V4: “...Başarı ile uyumlu ödüllendirmenin makul sınırlar içinde yapılmasını olumlu buluyorum. Başarı için motivasyon, motivasyon için de ödül teşvik edicidir...”, V8: “...Başarılı öğrencilerin ödüle yakınlığı onları başarıya teşvik ederken, başarı düzeyi düşük çocuklarda umutsuzluk olduğunu düşünüyorum. Ödül uygulamalarını bir başarı kaynağı olarak görmüyorum...”, V10: “...Ödül uygulaması çocuğun derse katılımını sağlayabilir...”, V11: “...Ödül heveslendirir, hırslandırır. Ancak çocukta alışkanlık yaratabilir, sürekli beklenti içinde olunur...” V13: “...Ödül süreklilik haline gelirse, ödev ve sorumluluklar hep karşılık beklenerek yapılır. Kazanma uğruna yapılan aktiviteler haline gelir...”

Velilerin eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarına yönelik görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Velilerin Eğitim Öğretim Sürecinde Ceza Uygulamalarına İlişkin Olumlu ve Olumsuz Görüşleri

Yerleşim Yeri	Tema	Kategori	Kodlar	n
Kırsal	Eğitim Öğretim Sürecinde Ceza Uygulamaları	Olumlu Görüşler	Hatasını anlamasını sağlama	2
			Derse odaklanmayı sağlama	2
			Suçun tekrar edilmesini önleme	2
			Saygılı olmayı öğretme	2
			Ödev ve sorumlulukları yerine getirmeyi sağlama	2
			Disiplini sağlama	2
			Başıboşluktan kurtarma	1
		Olumsuz Görüşler	Korku, rencide olma, içe kapanıklık, travma vb. psikolojik olumsuzluklara neden olma	3
			Okula, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum geliştirme	3

Kent	Eğitim Öğretim Sürecinde Ceza Uygulamaları	Olumlu Görüşler	Başarıyı olumsuz etkileme	1
			Hatasını anlamasını ve tekrarlamamasını sağlama	4
			İstenmeyen davranıştan caydırma	3
		Olumsuz Görüşler	Korku, rencide olma, içe kapanıklık, travma vb. psikolojik olumsuzluklara neden olma	6
			Okula, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum geliştirme	4
			Başkasına da ceza vermeyi öğretme	1

Kırsalda yaşayan velilerin 2'si hatasını anlamasını sağladığını, 2'si derslere odaklanmayı sağladığını, 2'si suç ve hataların tekrar edilmesini önlediğini, 2'si saygılı olmayı öğrettiğini, 2'si görev ve sorumlulukları yerine getirmeyi sağladığını, 2'si disiplini sağladığını ve 1'i başıboşluktan kurtardığını belirtirken; 3 veli cezanın korku, rencide olma, içe kapanıklık, travma vb. psikolojik olumsuzluklara neden olduğunu, 2 veli de cezanın okula, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum geliştirmesine yol açtığını ve 1'i başarıyı olumsuz olarak etkilediğini belirtmiştir. Kentte yaşayan velilerden 4'ü hatasını anlamasını ve tekrarlamamasını sağladığını, 3'ü istenmeyen davranıştan caydırdığını belirtirken, 6 veli cezanın korku, rencide olma, içe kapanıklık, travma vb. psikolojik olumsuzluklara neden olduğunu, 4 veli öğrencinin öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum oluşturmaya sebep olduğunu, 1'i ceza vermeyi öğrettiğini belirtmiştir. Kırsalda yaşayan velilerin eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamasının olumlu yönlerine, kentte yaşayan velilerin ise cezanın olumsuz yönlerine ağırlık verdikleri görülmektedir. Derslere odaklanmayı sağlaması, suç ve hataları engellemesi, saygılı olmayı öğretmesi açısından ceza, kırsalda yaşayan veliler için olumlu bulunurken; hatayı anlamayı sağlaması, istenmeyen davranışta sönme oluşturmaya açısından ceza, kentteki veliler için olumlu bulunmuştur. Öğrencinin hatasını anlaması bakımından ceza her iki grup tarafından olumlu bulunmuştur. Veliler, cezanın olumsuz yönleri olarak korku, travma vb. psikolojik olumsuzluklara neden olma, okula, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum geliştirme, arkadaşlarına karşı rencide olma gibi durumları belirtmiştir. Kırsalda yaşayan velilerden 3'ü ceza uygulamasının olumsuz hiçbir tarafı olmadığını belirtirken, kentte yaşayan velilerin 3'ü ceza uygulamasının olumlu hiçbir tarafı olmadığını belirtmiştir.

Kırsalda yaşayan veli görüşleri: V1: "...Ceza başıboşluktan kurtarır. Ancak ileriye yönelik çocukta travma olur, psikolojisini bozar..." V2: "...Çocuk, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum oluşturur..." V3: "Disiplin gerekli. ...Çocukların topluma faydalı olması için, saygı kazanması için disiplin gereklidir..." V4: "...Yaptığı hatadan cayması, hatasını anlaması için olumludur..." V5: "...Öğrencinin başarısını, okula gitmesini, psikolojisini olumsuz etkiler. ...Cezanın hiçbir olumlu yanı yok..." V6: "...Suç varsa ceza verilmelidir. Aynı suçu bir daha tekrar etmez..." V9: "...Ceza çocuğun derse daha iyi konsantre olması için bence gerekiyor. Çocuklar şu an çok rahatlar, sorumluluklarını yerine getirmeleri için cezayla kontrol edilmeleri şart..." V12: "Ceza uygulamalarının ödev ve görevleri zamanında yapma ve disiplin konusunda işe yaradığını düşünüyorum." V13: "Cezanın olumsuz yanı yoktur. Çocuk derslerini daha iyi yapar, derse daha iyi odaklanır."

Kentte yaşayan veli görüşleri: V1: “...Cezaların caydırışı oluşu, bir daha aynı hataya sebep olmayacak şekilde olması gerekir ancak rencide edici olmamalıdır. Çocuk cezalardan ders çıkarmalı, gerekçeleri açık seçik ortaya konulmalıdır.” V2: “... Çocukları diğer çocuklara karşı aşağılayabilir, komplekse sebep olur, psikolojisini bozar.” V3: “...İstenmeyen, olumsuz davranışların tekrarlanmamasına adına fayda sağlar.” V4: “...Tekrarlanması istenmeyen davranışlarda etki gösterir. Aksi takdirde tam tersi tesir yapabilir çocuk üzerinde. İçeride kapanık, güveni olmayan çocuklar ortaya çıkar.” V7: “...Fakat eğitim olarak, ortak paydadaki yapılan yanlışların bir cezası olması gerektiğini düşünüyorum. ...Derse karşı aykırı tutum geliştirmesine sebebiyet verir.” V12: “Arkadaşları arasında rencide oluyor, çok etkileniyor. Aldığı cezanın aynısını kardeşine uyguluyor. Aslında ceza, ceza vermeyi de öğretiyor çocuğa.”

Velilerinin eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının öğrenci davranışına etkisine yönelik görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Velilerin Eğitim Öğretim Sürecinde Ödül Uygulamalarının Öğrenci Davranışına Etkisiyle İlgili Görüşleri

Yerleşim Yeri	Tema	Kategori	Kodlar	n
Kırsal	Ödül Uygulamalarının Öğrenci Davranışına Etkisi	Olumlu Görüşler	İstendik davranışın yerine getirilmesini sağlama (ders çalışması, ödev yapması vb.)	6
			Mutlu etme	5
			Heveslendirme	3
			Öğrencinin kendiyle gurur duymasını sağlama, özgüveni artırma	3
			Öğretmeni ve dersini sevdirmeye	2
			Gayretlendirme	2
Kent	Ödül Uygulamalarının Öğrenci Davranışına Etkisi	Olumlu Görüşler	İstendik davranış yerine getirmesini teşvik etme (temel yaşam becerileri, planlı çalışma vb.)	6
			Motive etme	2
			Derse ve öğretmene karşı olumlu tutum geliştirme	1
			Sorumluluk bilincini geliştirme	1
			Performansı artırma	1
		Olumsuz Görüşler	Üzüntü ve hayal kırıklığı yaratma	3
			Beklenti oluşturma	2

Eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının öğrenci davranışına etkisine yönelik olarak kırsalda yaşayan velilerden 6'sı ders çalışma ve ödev yapma gibi istendik davranışları yerine getirmesini sağladığını, 5'i ödülün mutlu ettiğini, 3'ü heveslendirdiğini, 3'ü öğrencinin kendisiyle gurur duymasını sağladığını ve özgüveni artırdığını, 2'si öğretmeni ve dersi sevdirdiğini, 2'si gayret etmesini sağladığını belirtmiştir. Kentte yaşayan velilerden 6'sı ödülün istendik davranışın yerine getirilmesine teşvik edici olduğunu, 2'si öğrenciyi motive ettiğini, 1'i derse ve öğretmene karşı olumlu tutum geliştirdiğini, 1'i sorumluluk bilincini geliştirdiğini ve 1'i performansı artırdığını belirtirken, 3 veli üzüntü ve hayal kırıklığı yarattığını ve 2 veli de ödülün beklenti oluşturduğunu belirtmiştir. Ödülün öğrenci davranışına etkisi konusunda kırsaldaki veliler ödülün davranışa etkisine yönelik olumlu taraflarına yoğunlaşırken, kentteki veliler hem olumlu hem olumsuz taraflarına yönelik görüş geliştirmişlerdir. Ödülün davranışa yönelik güdülediği ve mutlu ettiği, istendik davranış yerine getirmeyi sağladığı, derse ve öğretmene karşı olumlu tutum oluşturduğu kanısında kırsaldaki ve kentteki veliler hemfikirlerdir.

Kırsalda yaşayan veli görüşleri: V2: “Ödül çocuğu doğru davranışlara yönlendirir. Mutlu yapar ve mutlu çocuk da isteyerek, gönülden davranışı gösterir.” V4: “Kendiyle gurur duymasını sağlar, davranışı yapmasını sağlar.” V11: “...Hem derse hem de öğretmene karşı sevgisi ve saygısı artar.” V12: “... Özgüveni yerine gelir.” V13: “Ödül, öğrencinin ödevlerini yapması ve ders çalışması için gerekli. Bu şekilde öğrenci olumlu davranışları yerine getirmiş olur.” V14: “Daha gayretli çalışmasını sağlıyor. Ödevlerini daha istekle yapmasını sağlıyor. ...Öğretmenin de çocuğu teşvik etmesi için bence ödül gerekiyor.”

Kentte yaşayan veli görüşleri: V1: “Ödüller her zaman motive edici ve performans artırıcı olduğu için etkisi de olumlu olmaktadır. ...Daha çok olumlu davranışlar yerine getirmesini sağlar: planlı çalışmak gibi.” V3: “Eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamaları olumlu davranışların yerine getirilmesinde ve temel becerilerin kazandırılmasında önemli etkiye sahiptir.” V6: “Ödül uygulamaları istendik davranış yerine getirilmesinde olumlu sonuç verecektir....Bazen ödül başarısız olan çocuklarda üzüntü yaratabilir ve bu da olumsuz davranışlara yol açabilir.” V7: “Küçük yaşta öğrencilerde bunun travmatik bir süreç sebep vereceğini düşünüyorum. Her başarı karşısında bir ödül bekleyen çocuğun, ileriki yaşantısında beklenti içerisinde olabileceği ve bunun karşılanmadığı takdirde olumsuz bir etki yaratacağını düşünüyorum.” V10: “O derse karşı ilgisini artırdığını düşünüyorum. Derse ve hatta öğretmene yönelik tutumunu olumlu anlamda etkileyebilir.” V12: “...Sorumluluklarını yerine getirmesinde etkili oluyor.” V13: “... Öğrenciyi gayrete, kendisinden istenilen davranış sergilemeye sevk ettiğini düşünüyorum. Ödül alamayan çocuklarda üzüntü ve hayal kırıklığı yaratabileceği ise ayrı bir durum.”

Velilerinin eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının öğrenci davranışına etkisine yönelik görüşleri Tablo 6'da verilmiştir

Tablo 6

Velilerin Eğitim Öğretim Sürecinde Ceza Uygulamalarının Öğrenci Davranışına Etkisiyle İlgili Görüşleri

Yerleşim Yeri	Tema	Kategori	Kodlar	n
Kırsal	Ceza Uygulamalarının Öğrenci Davranışına Etkisi	Olumlu görüşler	Disipline etme	4
			Suçun tekrarlanmasını engelleme	3
			Sorumlulukları öğretme	2
		Olumsuz görüşler	İçe kapanma, moral bozukluğu ve üzüntü gibi sorunlar yaratma	5
			Olumsuz tutum oluşturma (Okula, öğretmene vb.)	3
Kent	Ceza Uygulamalarının Öğrenci Davranışına Etkisi	Olumlu Görüşler	Suç ya da hataya yönelik dönüt sağlama, ders çıkarma	3
			Olumsuz davranışta sönme	3
			Olumsuz davranış anlık baskılama	2
		Olumsuz görüşler	İçe kapanma, moral bozukluğu ve üzüntü gibi sorunlar yaratma	3
			Akademik başarıda gerileme	2
			Olumsuz tutum oluşturma (Okula, öğretmene vb.)	2
			Bağımlılık yaratma	1

Eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının öğrenci davranışına etkisine yönelik kırsalda yaşayan velilerden 4'ü cezanın öğrenciyi disipline ettiğini, 3'ü suçun tekrarlanmasını önlediğini ve 2'si sorumluluk öğrettiğini belirtirken, 5 veli cezanın içe kapanma, moral bozukluğu ve üzüntü yarattığını, 3 veli de okula ve öğretmene karşı olumsuz tutum oluşmasına sebep olduğunu belirtmiştir. Kentte yaşayan velilerden 3'ü cezanın yapılan suça ya da hataya yönelik dönüt sağladığını, 3'ü olumsuz davranışta sönmeyi sağladığını ve 2'si olumsuz davranış anlık baskıladığını belirtirken, 2 veli cezanın içe kapanma, moral bozukluğu ve üzüntü yarattığını, 2 veli akademik başarıda gerilemeye yol açtığını, 2 veli okula, öğretmene ve derslere karşı olumsuz tutum oluşturduğunu ve 1 veli de cezanın bağımlılık yarattığını belirtmiştir. Eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının öğrenci davranışına etkisi konusunda kırsaldaki ve kentteki velilerin ortak geliştirdikleri görüşler olduğu gibi birbirlerinden farklı olarak geliştirdikleri görüşler de bulunmaktadır. Ceza uygulamasının öğrencide içe kapanma, moral bozukluğu ve üzüntü gibi sorunlar yaratma, okula ve öğretmene karşı olumsuz tutum geliştirmesine neden olma gibi olumsuz durumlar oluşturacağı konusunda hemfikirdirler.

Kırsalda yaşayan veli görüşleri: V2: "... Sadece çocuğu baskılamış olursun. ... Cezayla çocuğun sadece okuldan soğutursun." V3: "...Çocuğu büyük üzüntüye sokabilir." V4: "Ceza, moral bozukluğuna sebep oluyor. Tek iyi tarafı suçu tekrar yapmasını engelliyor" V5:

“...Psikolojisini bozuyor, okula gitmesini engelliyor. Çocuğun davranışlarını kırıyor...” V9: “Cezayla çocuğu öğretmen discipline eder. Derslerini ve ödevlerini yaparken bunun bilincinde olur. Yani sorumluluk yüklersin.” V12: “Disiplin sağlamakla beraber okuldan soğuma, öğretmenden soğuma gibi davranışlarla karşılaştığımız oluyor...”

Kentte yaşayan veli görüşleri: V1: “... Ceza yapılan suça ilişkin öğrenciye dönüt sağlar, çocuk yaptığı davranışa ilişkin olarak düşünür ve hatasını anlamasına destek olur.” V2: “...Çocuğun içine kapanık olmasına sebep olur, rencide eder.” V3: “...Ceza uygulamaları olumsuz davranışın sönmesinde ve olumsuz davranışların olumlu davranışa dönüşmesinde etkili olacaktır.” V5: “Ceza davranışı değiştirmez, sadece anlık baskılama yapar.” V6: “...Çocuğu hem psikolojik hem de akademik olarak geriye çeker.” V11: “Ceza da ödül gibi bağımlılık yaratır. Yani çocuk buna alışır...” V12: “Ceza aldıktan sonraki gün okula gitmek istemiyor, öğretmenini ve okulu sevmediğini söylüyor...” V13: “...Çocuğun başarı yolundaki davranışlarını da engelleyebilir. Çocuk okula, öğretmene ve hatta arkadaşlarına karşı bile olumsuz bir tutuma girebilir.”

Velilerin eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının öğrencinin akademik başarısına etkisine yönelik görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Velilerin Eğitim Öğretim Sürecinde Ödül Uygulamalarının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisiyle İlgili Görüşleri

Yerleşim Yeri	Tema	Kategori	Kodlar	n
Kırsal	Ödül Uygulamalarının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi	Olumlu görüşler	Motive etme ve isteklendirme	8
			Mutlu etme ve sevindirme	4
			Ders çalışmayı sağlama	4
			Güven artırma	1
			Dersi sevdirmeye	1
Kent	Ödül Uygulamalarının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi	Olumlu görüşler	Motive etme	5
			Gayret ve çabayı artırma	3
			Planlı çalışmaya alıştırmaya	3
		Olumsuz görüşler	Dışarıya bağımlı yapma, beklenti içine sokma	3

Eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının öğrencinin akademik başarısına etkisine yönelik olarak kırsaldaki velilerden 8’i ödülün motive ettiğini ve isteklendirdiğini, 4’ü mutlu ettiğini ve sevindirdiğini, 4’ü ders çalışmayı sağladığını, 1’i güveni artırdığını, 1’i dersi sevdirdiğini belirtirken, ödül uygulamasına yönelik olumsuz görüş geliştiren veli olmamıştır. Kentte yaşayan velilerden 5’i motive ettiğini, 3’ü ödülün gayret ve çabayı artırdığını, 3’ü planlı çalışmaya teşvik ettiğini belirtirken, 3 veli ödülün öğrenciyi dışarıya bağımlı yaptığını ve beklenti içine soktuğunu belirtmiştir. Ödül uygulamalarının öğrencinin akademik başarısına etkisi

konusunda kırsaldaki veliler tamamen olumlu taraflarına ilişkin görüş geliştirirken, kentteki velilerden hem olumlu he de olumsuz görüş geliştiren olmuştur. Ödülün gayret ve çabayı artırma, mutlu etme ve sevindirme gibi olumlu durumlar üzerinde hem kırsaldaki hem de kentteki veliler ortak görüş geliştirmişlerdir. Kırsaldaki veliler öğrencinin başarıyı elde etmesinde ödülün katkısının olduğu görüşünde olup, kentteki veliler ise planlı çalışmaya alıştırma konusunda katkı sunduğu görüşündedirler.

Kırsalda yaşayan veli görüşleri: V1: “Ödül çocuğu mutlu eder, dersini istekle yapar.”, V3: “Ödül çocuğu sevindirir ve başarılı olması, derslerine çalışması için onu motive eder, V5: “Ödül öğrencinin başarısını pek etkilemez ama onu sevindirir. Motive eder.” V6: “... Ödülle daha çok çalışır ve başarıyı elde etmesine yardımcı olur.” V7: “Öğrenci ödül alma hevesiyle daha istekli çalışır. Bu da onun dersteki başarısını etkiler”, V8: “Ödül çocuğu sevindirir ve kendine güveni olur. Bu da derslerdeki başarısına etki edecektir.” V9: “Derslerine çalışması ve başarılı olması için ödül çocuğu motive eder.” V12: “Ders çalışma şevkini artırdığını düşünüyorum.” V13: “Öğretmen ödülle öğrenciye dersi sevdirebilir. Bu çocuk için etkili olur.”.

Kentte yaşayan veli görüşleri: V1: “Öğrencilerin akademik başarılarında, yaptıkları olumlu ve örnek çalışmaların ödüllendirilmesi ile bilinmelidir ki ileriki yaşamına ı ışık tutarak, gayret ve çabasını desteklenmektedir. Planlı çalışmaya yönlendirilmektedir.” V5: “Ödül bir sürece yayılırsa planlı çalışmak alışkanlık haline getirilebilir. Bu da notlarına yansıyabilir. Ödül çocuğu motive eder...” V6: “... Gayret ve çaba desteklendiği için başarıya da etki edecektir.” V7: “...Bireysel başarısının başkası tarafından ödüllendireceğinin vereceği alışkanlığın doğru olduğunu düşünmüyorum.” V8: “... Çocuktaki gayret ve isteği artıracaktır.” V11: “Ödül çocuğu ne kadar heveslendirse de akademik başarı çocuğun kendiyle alakalı bir durum. Ödül bu yolda sadece bağımlılık yaratan unsur olmaktan öteye geçemez.”

Velilerinin eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının öğrencinin akademik başarısına etkisine yönelik görüşleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Velilerin Eğitim Öğretim Sürecinde Ceza Uygulamalarının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisiyle İlgili Görüşleri

Yerleşim Yeri	Tema	Kategori	Kodlar	n
Kırsal	Ceza Uygulamalarının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi	Olumlu görüşler	Ders çalışma	4
			Hırs, gayret ve çabayı artırma	2
			Hatalarından ders çıkarma	1
		Olumsuz görüşler	Korku ve üzüntü yaratma	3
			Heves kırma	2
			Okula, öğretmene ve derslere karşı olumsuz tutum oluşturma	2
			Hatalarından ders çıkarmasını sağlama	4

Kent	Ceza Uygulamalarının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi	Olumsuz görüşler	Okula, öğretmene ve derslere karşı olumsuz tutum oluşturma	3
			Korku ve üzüntü yaratma	2
			Geleceğini ipotekleme	1

Eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının öğrencinin akademik başarısına etkisine yönelik kırsalda yaşayan velilerden 4’ü cezanın ders çalışmayı sağladığını, 2’si hırs, gayret ve çabayı artırdığını, 1’i öğrencinin hatalarından ders çıkarmasını sağladığını belirtirken, 3 veli cezanın korku ve üzüntü yarattığını, 2 veli okula, öğretmene ve derslere karşı olumsuz tutum oluşturduğunu ve 2 veli de hevesi kırdığını belirtmiştir. Kentte yaşayan velilerden 4’ü öğrencinin hatalarından ders çıkarmasını sağladığını belirtirken, 3 veli okula, öğretmene ve derslere karşı olumsuz tutum oluşturduğunu, 2 veli korku ve üzüntü yarattığını ve 1 veli de çocuğun geleceğini ipoteklediğini belirtmiştir. Cezanın akademik başarıya etkisi konusunda hem kırsaldaki hem de kentteki velilerin olumlu ve olumsuz görüşler geliştirdikleri görülmektedir. Her iki grup da cezanın hatalarından ders çıkarma gibi olumlu bir duruma; okula, öğretmene ve derslere karşı olumsuz tutum geliştirme, korku ve üzüntü yaratması gibi olumsuz durumlara neden olduğu görüşündedir.

Kırsalda yaşayan veli görüşleri: V1: “...Tam anlamıyla başarı getirmese de çocuğun ders çalışmasını sağlar.” V2: “...Ceza çocuğun hevesini kırabilir.” V3: “... Okuldan, öğretmeninden soğutur, bir daha çalışmak istemez.” V4: “... Korku ve moral bozukluğu yaratır.” V5: “Ceza, çocuğun hevesini ve azmini kırar. Dersten soğutur.” V6: “Çocuğu üzer, ders çalışmak istemez.” V9: “Ceza, çocuğun hırsını artırabilir ve çocuk daha iyisine ulaşmak için azmeder.” V13: “Çocuğun hatalarından ders çıkarması için gerekli olduğunu düşünüyorum.”

Kentte yaşayan veli görüşleri: V1: “Akademik yolda ceza uygulamalarında başarısızlığın cezalandırılmasıyla aslında öğrencinin gelecek yaşamına da ipotek konulduğu unutulmamalıdır. Teşvik edici değil hep caydırıcı bir yol işlenmesine sebep olacaktır...” V2: “...Çocukta korku ve üzüntüye sebep olacaktır.” V3: “...Ceza uygulamalarında olumsuz davranışların olumlu davranışa dönüşmesinde, yani hatadan ders çıkarması ve bir daha tekrarlamaması adına önemli rol oynadığını düşünmekteyim.” V10: “... Okuldan soğur, öğretmene ve dersine yönelik olumsuz bir tavra bürünür.” V12: “Ceza, çocuğun okula gitmesini bile etkiliyor. İster istemez çocuk çalışmak da istemiyor.”

Velilerinin “eti senin, kemiği benim” anlayışına yönelik görüşleri Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Velilerin “Eti senin, Kemiği Benim.” Anlayışına İlişkin Görüşleri

Yerleşim Yeri	Tema	Kategori	Kodlar	n
Kırsal	“Eti senin, kemiği benim” Görüşü	Olumlu görüşler	Öğretmene emanet etme	3
			Öğretmene saygı duyma	2
		Olumsuz görüşler	Psikolojisiyi bozma	5
			Psikolojiyi bozma	4

Kent	“Eti senin, kemiği benim” Görüşü	Olumsuz görüşler	Sorumluluğu başkasına yükleme	4
			Eğitim anlayışına ters olma	3
			Güvenilir olmama	2

“Eti senin, kemiği benim” anlayışına yönelik olarak kırsalda yaşayan velilerden 3’ü öğretmene emaneti ifade ettiğini ve 2’si saygıyı ifade ettiğini belirtirken, 5 veli öğrencinin psikolojisini bozduğunu belirtmiştir. Kentte yaşayan velilerden 4’ü öğrenci psikolojisini bozduğunu, 4’ü sorumluluğu başkasına yüklediğini, 3’ü güvenilir bir anlayış olmadığını ve 2’si eğitim anlayışına ters bir görüş olduğunu belirterek tamamen olumsuz bir anlayış olduğu konusunda görüş geliştirmişlerdir.

Kırsalda yaşayan veli görüşleri: V1: “... Emanet ettiğimi gösteriyorum. Çocuk evde benim, okulda senin, tüm sorumluluk sende demeye geliyor.” V4: “... Tabii öğretmen görevini yapacak. Eti senin, kemiği benim anlayışıyla çocuğumu öğretmene emanet ettiğimi gösteriyorum. Evde ben varsam, okulda da o var.” V6: “Öğretmene biz çocukları emanet ediyoruz. Biz evde eğitiyoruz, onlar sınıfta eğitiyor...” V7: “Öğretmenler adam etsinler, özellikle çocuk yaramazsa önemli.” V8: “Kendimden pay biçince kendimi terk edilmiş, yalnız bırakılmış hissederim. Yani çocuğun psikolojisini olumsuz şekilde etkiler...” V9: “Bu anlayış çocuğun psikolojisini bozar...” V10: “...Biz çocuklarımızın hakkından gelemiyoruz. Öğretmenler hakkından iyi geliyor. Onların hakkı ödenmez...”

Kentte yaşayan veli görüşleri: V1: “Bu anlayışla öğrencinin tüm sorumluluğunun öğretmene yıkılmak istenmesi bence kolay ve ezberci bir yol olup, sorumluluğu paylaşmak ve hatta ne yapabiliriz konusunu planlamak daha verimli bir yol olacaktır.” V2: “... Dayakla eğitim bağdaşmaz. Çocuk için korkunç bir durumdur...” V4: “Tüm sorumluluğu öğretmenin omuzlarına atmanın cahilce bir kolaylık olduğuna inanıyorum...” V5: “... Bu anlayış şiddete yönelik eğitimi kastediyor. Çocuk için büyük travmalara sebep olacak bir durumda eğitimden söz edilemez...” V6: “Böyle bir anlayışla eğitim öğretim bağdaşmaz.” V11: “... Dayak çocuğun psikolojisini altüst eder. Eğitim öğretim de verimli olmaz.” V12: “...Dayak öğrenciyi bir yerlere götürmez, dayakla disiplin olmaz.” V13: “Bu denli emanet edilmek ne kadar iyi ya da güvenilir olabilir...”

Velilerinin “öğretmenin vurduğu yerde gül biter” anlayışına yönelik görüşleri Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Velilerin “Öğretmenin Vurduğu Yerde Gül Biter.” Anlayışına İlişkin Görüşleri

Yerleşim Yeri	Tema	Kategori	Kodlar	n
	“Öğretmenin vurduğu yerde	Olumlu görüşler	Suçunu anlamasını sağlama	3
			Disiplin sağlama	3
			Okuma ve öğrenmeyi sağlama	1
			Psikolojiyi bozma	3

Kırsal	gül biter” görüşü	Olumsuz görüşler	Olumsuz tutum oluşturma (okula, öğretmene, derse vb.)	2
Kent	“Öğretmenin vurduğu yerde gül biter” görüşü	Olumsuz görüşler	Psikolojiyi bozma Modern eğitim anlayışına ters olma	7 4

“Öğretmenin vurduğu yerde gül biter” anlayışına yönelik olarak kırsaldaki velilerden 3’ü öğrencinin suçunu anlamasını sağladığını, 3’ü disiplin sağladığını, 1’i okumasını ve öğrenmesini sağladığını belirtirken 3 veli öğrencinin psikolojisini bozduğunu, 2 veli de okula, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum oluşturduğunu belirtmiştir. Kentte yaşayan velilerden 7’si öğrencinin psikolojisini bozduğunu, 4’ü modern eğitim anlayışına ters bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Kırsalda yaşayan veliler bu anlayışın olumlu ve olumsuz taraflarına yönelik görüş geliştirirken, kentteki veliler tamamen olumsuz taraflarına yönelik görüş geliştirmişlerdir. Bu anlayış kırsaldaki veliler tarafından öğrencinin suçunu anlaması, disiplini sağlaması ve öğrenmesi açısından olumlu algılanmaktadır.

Kırsalda yaşayan veli görüşleri: V1: “... Disiplin yönünden öğretmeninden korkacak çocuk.” V7: “...Okumaları için mecbur. ...Disiplini sağlamak için yapmak zorundalar.” V8: “...Tamam, çocuğu korkutur ancak farklı düşüncelere götürür. Psikolojisini bozar.” V9: “...Yaptığının yanlış olduğunu öğretmen bu şekilde gösterir...” V10: “...Hatasını anlaması için dayak yiyebilir....” V12: “... Çocuğun hem psikolojisini bozar hem de okula karşı soğur.” V14: “...Dayak çocuğun psikolojisini bozar.”

Kentte yaşayan veli görüşleri: V4: “Günümüz için geçerli olmayan, modern eğitim anlayışına ters olduğunu düşünüyorum...” V5: “...Şiddet demek psikolojisi bozuk çocuklar demektir. Bu da doğru eğitim anlayışı değildir.” V6: “...Özellikle günümüz eğitimine ters bir düşünce.” V7: “... Öğrencilerin akıl sağlığını bozar.” V10: “...Çocuk için büyük bir travma olarak görüyorum.”

Tartışma ve Sonuç

Eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının olumlu taraflarına yönelik kırsaldaki veliler, ödülün öğrenciyi mutlu ettiği, ders çalışmayı ve ödev yapmayı sağladığı, öğrencileri görev ve sorumluluklarına karşı teşvik ettiği, güdülediği, çabayı artırdığı görüşündedirler. Kentteki veliler de ödülün öğrenciyi motive ve teşvik ettiği, derse katılımı sağladığı ve öğrencinin gelişiminde rol oynadığı görüşündedirler. Araştırmanın bu bulguları Açıkgoz ve Babaoğlu Çelik (2022), Turhan ve Yaraş’ın (2013) bulgularıyla örtüşmektedir. Ödül, öğrencinin bir davranışı gerçekleştirmesini teşvik amaçlı kullanılan haz ve keyif verici maddi bir karşılıktır (Navaro, 2001). Hem kırsaldaki veliler hem de kentteki veliler ödülün alınmaması durumunda öğrencide hayal kırıklığı, üzüntü ve umutsuzluk yarattığı görüşünde hemfikirdirler. Kentteki veliler ödülün öğrencide beklenti ve alışkanlık oluşturduğu için etkisinin kısa sürdüğü görüşünü ileri sürmüşlerdir. Çalışmanın bu bulgusu Açıkgoz ve Babaoğlu Çelik (2022), Aypay (2015), Kayıkçı (2013), Delgado ve diğerlerinin (2003) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Ödül, çocuklara davranışları bir şeyler karşılığında yapmaları gerektiğini öğretir (Marshall, 2009). Kırsaldaki velilerin ödülün olumlu yönlerine odaklanması, onların eğitim öğretim sürecinde ödülün

öğrencinin başarabilmesinde ve istendik davranışları sergilemesinde önemli bir değer ve kurtarıcı olarak gördüğü sonucuna ulaşılabilir. Hem köydeki hem de kentteki velilerin ödülün öğrenciyi güdülediği ve heveslendirdiği görüşünde olması genel olarak velilerin çocuklar için eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamasını faydalı gördükleri anlayışında oldukları sonucuna ulaşılabilir. Burada veliler, geleneksel olarak kabul edilen ödül iyidir anlayışını yansıtmışlardır. Oysa ödül dışsal motivasyon aracı olup, eğitim öğretim sürecinde kullanılması uygun değildir. Önemli olan içsel motivasyonu sağlayan araçları devreye sokmaktır.

Eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamaları kırsaldaki ve kentteki veliler tarafından hem olumlu hem de olumsuz yönleri açısından değerlendirilmiştir. Kırsalda yaşayan velilerin ceza uygulamalarının olumlu yönlerine yoğunlaştığı, kentteki velilerin ise olumsuz yönlerine yoğunlaştığı görülmektedir. Kırsaldaki veliler ceza uygulamalarının olumlu yönlerini öğrencinin hatasını anlamasını, derslere odaklanmasını, ödev ve sorumluluklarını yerine getirmesini ve disiplini sağladığı, suçun tekrarlanmasını önlediği ve öğrenciyi başıboşluktan kurtardığı şeklinde görüş geliştirirken; kentteki veliler de hatayı anlamasını sağladığı, öğrenciyi istenmeyen davranıştan caydırdığı şeklinde görüş geliştirmişlerdir. Bu sonuç, Aksoy'un (2013) bulgularıyla örtüşmektedir. Han ve Altunhan (2022) tarafından yapılan araştırmada da cezaların kısa süreli etkili olduğu ve olumsuz etkiler doğurduğu bulgulanmıştır. Heitzman (2001) da cezayı istenmeyen davranışların tekrarlanmasını azaltmak veya ortadan kaldırmak maksadıyla uygulanan bir yaptırım olarak tanımlamıştır. Kırsalda ve kentte yaşayan veliler ceza uygulamasının ödev ve sorumlulukların yerine getirilmesinde fayda sağlayabileceği görüşündedirler. Veliler, cezanın olumsuz yönleri olarak korku, travma vb. psikolojik olumsuzluklara neden olma, okula, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum geliştirme, arkadaşlarına karşı rencide olma gibi durumları belirtmiştir. İçinde barındırdığı birçok olumsuzluktan dolayı, eğitim öğretim sürecinde cezanın kullanılması doğru bir uygulama değildir denilebilir.

Eğitim öğretim sürecinde kullanılan ödül uygulamalarının öğrencinin davranışına etkisi açısından hem kırsaldaki hem de kentteki veliler ödülün davranışa yönelik güdülediği ve istenen davranış yerine getirmede etkili olduğu, mutlu ettiği ve heveslendirdiği, dersi ve öğretmeni sevdiği görüşlerinde hemfikirdirler. Araştırmanın bu sonuçları Atabay ve Albayrak (2020), Fuad ve diğerleri (2021), Pehlivan ve diğerleri (2018), Babayiğit ve Erkuş'un (2016), Altındağ ve Akgün (2015), Erdem (2012), Aydın (2000), Wong ve Wong'un (2005) çalışmalarının sonuçlarıyla örtüşmekte olup, ödülün motivasyonu artırıcı bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmanın aksine Deci ve diğerlerinin (1999) yapmış oldukları çalışmada dışsal ödüllerin içsel motivasyonu düşürdüğünü saptamışlardır. Ödül uygulamalarının öğrencinin davranışa etkisi konusunda kırsaldan veliler olumsuz görüş geliştirmezlerken, kentten bazı veliler ödülün kalıcı davranış değişikliğini sağlamadığı, anlık olarak öğrenciyi güdülediğini ifade etmişlerdir. Bu görüş Bolat (2016), Özdemir ve Yılmaz (2019) ve Marshall'in (2009) ödülün kısa süreli değişimler yaratarak bu değişimi uzun süreye yansıtamadığı, yani kalıcı ve sürdürülebilir olmadığı görüşleriyle benzerdir. Ödülün davranış üzerindeki etkisi geçici olduğu için, eğitim öğretim sürecinde, davranış değiştirme ve geliştirme amacıyla kullanılması uygun değildir ve önerilmemelidir.

Eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının öğrencinin davranışına etkisi açısından veliler cezanın öğrencide içe kapanma, moral bozukluğu ve üzüntü yarattığı, okula ve öğretmene karşı olumsuz tutuma sebep olduğu, akademik başarıda gerileme yaratabileceği görüşündedirler. Kırsaldaki veliler cezanın öğrenciyi disipline ettiği, suçun tekrar edilmesini engellediği ve sorumluluk bilincini geliştirdiği konusunda olumlu durumlarla öğrenci davranışına etki ettiğini belirtmişlerdir. Kentteki veliler ise yapılan suça ya da hataya yönelik dönüt sağlama, ders çıkarma,

olumsuz davranışın sönmesini sağlama ve davranışı anlık da olsa baskılama gibi olumlu durumlarla öğrenci davranışına etki ettiğini belirtmişlerdir. Cezanın öğrencilerin davranışlarında değişiklik yaratabileceği ancak ceza kalktığında çocukların yine eski davranışlarına döneceği belirtilmektedir (Gordon, 1993). Ceza, anlık baskılama ile çocuğu davranış değişikliğine iter ancak uzun süreli disiplin sağlamak için kullanılması çocuklarda davranış bozukluklarına yol açar (Skiba ve Peterson, 2000). Kısa süreli susturma ve çocuğun korkarak içine kapanması, bazen olumlu bir sonuç olarak değerlendirilse de bu durumun sonucunda daha ciddi sorunlar ortaya çıkabilir ve çocukta kin, öfke, intikam gibi duyguların artmasına neden olabilir (Yavuzer, 1995). Kırıldaki veliler cezanın sorumluluk bilincini geliştirdiğini belirtmişlerdir ancak ceza öğrencinin sorumluluğunu kabul etmesinden ziyade, suç işlemesine yol açmaktadır (Celep, 2000). Bu anlamda ceza, öğrenciyi geçici davranış göstermeye zorlar, ceza ortadan kalktıktan sonra önceki davranışa dönüş yapar.

Eğitim öğretim sürecinde ödül uygulamalarının akademik başarıya etkisi konusunda kırıldaki veliler tamamen olumlu olacağı görüşündeyken, kentteki veliler olumlu olabileceği gibi olumsuz durumlar da yaratabileceğini belirtmişlerdir. Gayret ve çabayı artırma, mutlu etme ve sevindirme gibi olumlu durumlar üzerinde hem kırıldakiler hem de kentteki veliler ortak görüştedirler. Kırıldaki veliler ödül uygulamasının öğrencinin başarıyı elde etmesinde önemli bir etken olduğunu belirtirken, kentteki veliler planlı çalışma alışkanlığı kazandırma açısından etkili olabileceğini belirtmişlerdir. Ödül uygulamasının olumsuz olduğu görüşünde olan kentteki veliler ödülün öğrencide beklentiye ve alışkanlığa sebebiyet verdiğini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalar ödül uygulamasının sıkça kullanılmasının bir süre sonra kalıcı olarak öğrenmeyi engellediği, ödülün araç değil amaç haline geldiğini ortaya koymaktadır (Bolat, 2016; Swanson, 2001). Yani öğrenciye asıl başarıyı getiren ödül değil, başarının kendisidir. Öğrenmeye uyum sağlamada en önemli araç içsel motivasyondur (Deci vd., 1999). Ödül öğrencilerin akademik başarıları üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir ve ödülün başarı amacıyla kullanılması da uygun değildir.

Eğitim öğretim sürecinde ceza uygulamalarının akademik başarıya etkisi konusunda kırıldaki ve kentteki veliler olumlu ve olumsuz görüşler geliştirmişlerdir. Kırıldaki veliler cezanın disiplin sağladığı, öğretmene saygıyı öğrettiği konularında olumlu olduğu görüşündedirler. Bu durum, kırıldaki velilerin cezayla sağlanan disiplin ile öğrencinin derslerine daha iyi odaklanacağını ve öğretmenin her sözüne uyacağı fikrinde oldukları şeklinde açıklanabilir. Kırıldaki veliler, ceza uygulamasının olumsuz yanı olarak öğrencinin psikolojisini bozması olarak belirtmişlerdir. Kentteki velilerin büyük bir kısmı cezanın akademik başarıya etkisi konusunda olumsuz görüşler geliştirmişlerdir. Okula, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum oluşturmaya sebep olan, korku ve üzüntü yaratan, öğrencinin geleceğini olumsuz olarak ipotekleyen cezanın akademik başarıya katkı sağlamayacağı görüşündedirler. Ceza, öğrencilerde korku ve endişe yaratarak onların öğrenmelerini de olumsuz etkiler. Ceza, endişe ve korku oluşturduğu için öğrencide kaygıyı düzeyini yükseltir ve öğrenmeyi zorlaştırır (Gündüz, 2018). Korkulu ve endişeli çocuğun öğrenmesi güçleşir (Gündüz ve Balyer, 2011). Karadaş (2020) çalışmasında ödül ile ceza yöntemlerinin akademik başarıyı negatif yönde etkilediğini saptamıştır. Yine Krashen (1981) yaptığı bir çalışmada, olumsuz duyguların sınıf ortamında artışının öğrenme seviyesini düşürdüğünü belirtmiştir (akt: Swanson, 2001). Görüldüğü üzere cezanın akademik başarı üzerinde olumlu bir etkisinin olmadığı gibi, çok sayıda olumsuz etkileri mevcuttur.

“Eti senin, kemiği benim” anlayışı kırıldaki veliler açısından disiplin sağlama, öğretmene saygı niteliğinde olma ve emanet edilme gibi olumlu anlamlar taşıırken, bu görüş öğrencinin güvenini sarstığı için psikolojisini bozma gibi olumsuz anlamlar taşımaktadır. Kırıldaki veliler bu

görüşe yönelik hem olumlu hem de olumsuz görüş geliştirmişlerdir. Kentteki veliler açısından ise bu görüş güvenilir olmaması, modern eğitim anlayışına ters olması ve tüm sorumluluğu öğretmene yüklemesi gibi durumlardan ötürü olumsuz olarak belirtilmiştir. Theunissen ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada düşük gelirli ve düşük eğitim düzeyi olan ailelerde fiziksel ceza kullanımının daha çok olduğu görülmektedir. Şahin (2010) bu anlayışın yıpratıcı olduğunu, ebeveynlerin tüm sorumluluğu öğretmene bırakmasıyla oluşan boşluk neticesinde öğrencide suçluluk, endişe, çaresizlik, içe kapanma gözlemlendiğini; öğrencinin boş vermişlik, kendini ispatlama, güç gösterisinde bulunma, disiplinsizlik ve düzensizlik gibi davranışlarda bulunduğunu belirtmiştir. Nereden ve nasıl bakılırsa bakılsın “eti senin kemiği benim” ifadesi eğitimde cezayı çağrıştırdığı için kabul edilemez olarak görülmelidir. Çünkü öğretmene çocuk üzerinde istediğini yapma yetkisi vermektedir. Bu açıdan masum bir yanı yoktur.

“Öğretmenin vurduğu yerde gül biter” anlayışına yönelik olarak kırsaldaki veliler öğrencinin suçunu anlaması ve disiplin sağlaması açısından bu görüşü olumlu görmüşler, öğrencinin psikolojisini bozması, okula, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum oluşturmaları açısından olumsuz görmüşlerdir. Kentteki veliler kırsaldaki velilerin aksine bu görüşün tamamen olumsuz taraflarına yoğunlaşmışlardır. Kentteki veliler için öğrencinin psikolojisini bozması ve modern eğitim anlayışına ters olması bakımından bu görüş olumsuz olarak nitelendirilmiştir. Gündüz (2018) çalışmasında şiddetin öğretmene ve derse karşı ilgisizlik, öğretmene karşı küsme ve saygı göstermeme, kin besleme, şiddet gördüğü konuda davranışı sürdürme vb. birçok olumsuz davranışa öğrenciyi sevk ettiğini ortaya koymuştur. Fiziksel ceza, çoğu zaman ciddi sonuçlara neden olan ve diğer ceza türlerine kıyasla daha ağır olan bir yaptırımdır (Mahiroğlu ve Buluç, 2003). Cangelosi (1988) ve Rich’in (1991; akt. Başar, 1994) belirttiği gibi fiziksel cezaların hem fiziksel hem ruhsal sakatlıklara neden olabileceği ifade edilmektedir. Dubanoski ve diğerlerinin (1983) yapmış olduğu çalışma öğrencilere uygulanan şiddetin iyi bir sınıf kontrolü sağlamadığını, öğrencinin öğretmene ya da yönetime karşı saygısını artırmadığını ve kişiliğini geliştirmediğini göstermiştir. Ayrıca öğretmen tarafından şiddete maruz kalan öğrencilerin olumsuz davranışlar sergilemelerine, saldırganlaşarak şiddet göstermelerine yol açtığı belirtilmektedir (Hyman vd., 1997).

Ödül ve ceza, kısa vadede öğrencilerin davranışlarını şekillendirebilse de uzun vadede duygusal ve akademik gelişim üzerinde olumsuz etkiler yaratma riski taşımaktadır. Ödül, motivasyonu yüzeysel ve geçici kılarken, ceza korku, güvensizlik ve özgüven kaybına yol açabilir. Bu nedenle, kalıcı ve sağlıklı davranış değişiklikleri sağlamak için sevgi, anlayış, sabır ve rehberlik temelli disiplin yaklaşımları benimsenmelidir. Öğrencilerin öz disiplin geliştirebileceği, duygusal güvenliğin ön planda tutulduğu ve hata yapmanın öğrenme sürecinin doğal bir parçası olarak kabul edildiği destekleyici öğrenme ortamları oluşturmak hem akademik başarıyı hem de kişisel gelişimi sürdürülebilir kılacaktır. Artık bilinmeli ki, öğretmenin vurduğu yerde gül değil, kin nefret, düşmanlık, öfke ve şiddet biter.

Öneriler

1. Araştırmaya katılan veliler Samsun iline bağlı sınırlı bir demografik gruptan seçilmiştir. Çalışma farklı sosyoekonomik düzeyler, kültürel yapılar ve coğrafi bölgelerden katılımcıların katılımıyla da yapılabilir.
2. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılarak veriler toplanmıştır. Çalışma gözlem, anket, odak grup görüşmeleri gibi farklı yöntemlerle yapılarak daha geniş, çok yönlü ve nesnel veriler elde edilebilir.

3. Çalışmaya öğrenci ve öğretmen görüşleri de alınarak velilerin bakış açısıyla karşılaştırmalı bir analiz yapılabilir.
4. Ödül ve ceza uygulamalarının etkilerine ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesine yönelik nitel bir çalışma yapılabilir.
5. Ödül ve ceza uygulamalarının öğrenci davranışlarını nasıl etkilediğine ilişkin yarı deneysel bir çalışma yapılabilir.
6. Okullarda gerekçesi ne olursa olsun ceza uygulamalarından olumsuz etkilerinden ötürü vazgeçilmelidir.
7. Eğitim öğretim sürecinde uygulanan ödüllendirme anlayışından içinde barındırdığı birçok olumsuzluklardan dolayı vazgeçilmelidir.
8. Öğrenciyi teşvik etmek, güdülemek, istenen davranış değişikliğine gitmek için ödül ve ceza yerine alternatif uygulamalar kullanılmalıdır.
9. Ödül ve ceza uygulamalarının öğrenciler üzerinde yaratacağı olumsuz etkilere yönelik veli ve öğretmen bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Etik Kurul İzin Bilgisi: Bu araştırma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimsel Araştırmaları Etik Kurulu 30/09/22 tarihli 2022-776 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: Bu çalışmada çıkar çatışması yoktur ve finansman desteği alınmamıştır.

Yazar Katkısı: Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynakça

- Açıkgöz, B. ve Babaoğlu Çelik, E. (2022). Öğrencilere verilen ödüllerin etkililiğine ilişkin öğretmen ve veli görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 65, 330-360. <https://doi.org/10.21764/mauefd.1108858>
- Aksoy, N. (2000). Sınıf içi disiplin sorunlarını azaltmada izlenebilecek temel yaklaşımlar. *Eğitim Araştırmaları*, 1(2), 5-9.
- Aksoy, S. (2013). *Öğrencilerde görülen istenmeyen davranışların nedenleri ve çözüm yolları ile ilgili öğretmen ve veli görüşleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Zirve Üniversitesi.
- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A. F. (1976). Ansiklopedik eğitim sözlüğü. İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi.
- Altındağ, E. ve Akgün, B. (2015). Örgütlerde ödüllendirmenin iş gören motivasyonu ve performansı üzerindeki etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 281-297.
- Annelis, M. (2006). Triangulation of qualitative approaches: Hermeneutical phenomenology and grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 56 (1), 55-61. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2006.03979.x>
- Arı, E., Tunçer, B. K. ve Demir, M. K. (2016). Primary school teachers' views on constructive classroom management. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 8(3), 363-378. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1096525.pdf>
- Atabay, E. ve Albayrak, M. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarına oyunlaştırma ile algoritma eğitimi verilmesi. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 8(3), 856-868. <https://doi.org/10.21923/jesd.672232>

- Ayaydın, Y. ve Katılmış, A. (2017). Okullardaki eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin velilerin görüşleri. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1, 11-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jier/issue/31085/285685>
- Aydın, A. (2000). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Bursa: Alfa Yayınları.
- Aypay, A. (2015, 8-10 Haziran). *Ödül bir ceza mı? Ödül bağımlılığından ceza hassasiyetine* (Sözlü Bildiri). 2. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye
- Babayiğit, Ö. ve Erkuş, B. (2016). Sınıf öğretmenlerinin derslerde kullandıkları pekiştireç ve cezaların etkililiği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2), 567-580. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/303704>
- Başar, H. (1994). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Başar, H. (2005). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim yönetimi nitelikli okul*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Okulda ders dışı etkinlikler. MEB öğretmen kitapları dizisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Bolat, Ö. (2016). *Beni ödülle cezalandırma*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Caffyn, R. (1987). Rewards and punishments in schools. *School Psychology International*, 8, 85-94. <https://doi.org/10.1177/0143034387082004>
- Cangelosi, J. B. (1988). *Classroom management strategies*. New York: Longman Inc.
- Celep, C. (2000). *Sınıf yönetimi ve disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design, Choosing Among Five Traditions*, Thousand Oaks, CA: Sage, s. 47-50.
- Çolak, M. (2005). *Kütahya ili ilköğretim okullarında ödül ve ceza* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Celal Bayar Üniversitesi.
- Deci, E.L., Koestner, R. ve Ryan, R.M. (1999). A Meta-analytic review of experiments examining the effects of extrinsic rewards on intrinsic motivation. *Psychological Bulletin*, 125(6), 627-668. doi:10.1037/0033-2909.125.6.627.
- Delgado, M.R., Locke, H.M., Stenger, V.A. ve Fiez, J.A. (2003). Dorsal striatum responses to reward and punishment: effects of valence and magnitude manipulations. *Cognitive, Affective, & Behavioral Neuroscience*, 3(1), 27-38. doi:10.3758/cabn.3.1.27.
- Dirik, K. (2002). *İzmir ili ilköğretim okullarında ödül ve ceza* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Dökmen, Ü. (2000). *Yarına kim kalacak? Evrenle uzlaşma sürecinde varolmak, gelişmek, uzlaşmak*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dubanoski, R. A., Inaba, M. ve Gerkewicz, K. (1983). Corporal punishment in schools: Myths, problems and alternatives. *Child Abuse & Neglect*, 7(3), 271-278. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(83\)90004-2](https://doi.org/10.1016/0145-2134(83)90004-2)
- Dülger, H. (2015). *İlkokulda öğrencisi bulunan velilerin öğretmenlerden beklentileri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

- Eisenberger, R. ve Selbst, M. (1994). Does reward increase or decrease creativity? *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(6), 1116–1127. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.66.6.1116>.
- Erdem, A. R. (2012). Sınıfta Güdüleme. Hüseyin Kıran (Ed.) *Etkili sınıf yönetimi* İçinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. (2005). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Fathi, L. (1994). Övgü mü teşvik mi? *Yaşadıkça Eğitim*, 32.
- Fidan, N. ve Erden, M. (2001). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Fuad, M., Suyanto, E. S. ve Muhammad, U. A. (2021). Can 'reward and punishment' improve student motivation?. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 10(1), 165-171. <http://repository.lppm.unila.ac.id/33325/>
- Gordon, T. (1993). *Etkili öğretmenlik eğitimi* (Çev., E. Aksoy ve B. Özkan). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gündüz, Y. (2018). Öğrencilerin okul düzeylerine göre yaşadıkları şiddet ve bu şiddete karşı gösterdikleri tepkilerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 15(2), 1278-1290. doi:10.14687/jhs.v15i2.5223.
- Gündüz, Y. ve Balyer, A. (2011). Eğitimde ödül ile cezanın yeri ve buna ilişkin alternatif yaklaşımlar. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(40), 10-23. https://openaccess.artvin.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11494/3913/gunduz_yuksel.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Güzelyurt, T., Tok, F., Tümas, Ç. ve Uruğ, Ş. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin ödül ve ceza kullanımına ilişkin görüşleri. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(4), 21-28. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/850542>
- Han, B. ve Altunhan, M. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin ödül ve ceza uygulamalarına yönelik görüşleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 6(2), 480-505. <https://doi.org/10.24130/eccdjecs.1967202262309>
- Heitzman, J. A. (2001). Discipline and the use of punishment, *Education*, 104 (1), 17-22
- Hyman, I., Dahbany, A., Blum, M., Weiler, E., Brooks-Klein, V. ve Pokalo, M. (1997). *School discipline and school violence: The teacher variance approach*. Needham Heights, MA: Allyn ve Bacon.
- Kalsen, C., Kaplan, İ. ve Şimşek, M. (2020). İlkokullardaki ev ödevlerine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 527-547. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2020.20.52925-622803>
- Kapucuğlu Tolunay, A. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları başatma yolları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Karadaş, C. (2020). *Anne-babaların kullandıkları ödül-ceza yöntemlerinin çocuklarının akademik başarıları üzerindeki etkisi: Akademik erteleme ve ders çalışma süresinin aracılık rolü* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Kayıkçı, M. (2013). *İlkokullarda sınıf öğretmenlerinin sınıf içinde karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve bu davranışlarla baş etme yolları (ödül ceza yöntemi)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.

- Keklik, E. (2008). *İlköğretim okullarında istendik davranışların elde edilmesinde kullanılan ödül ve ceza hakkında öğretmen görüşleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Kılıçoğlu, C. (2015). *Sınıf içerisinde istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin baş edebilme yöntem ve teknikleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Toros Üniversitesi.
- Kohn, A. (1997). *Punished by rewards: The trouble with gold stars, incentive plans, A's praise, and other bribes*. Boston: Houghton Mifflin.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). Establishing trustworthiness, *Naturalistic Inquiry*, 289(331), 289-327. [http://dx.doi.org/10.1016/0147-1767\(85\)90062-8](http://dx.doi.org/10.1016/0147-1767(85)90062-8)
- Mahiroğlu A. ve Buluç, B. (2003). Ortaöğretim kurumlarında fiziksel ceza uygulamaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Gazi Üniversitesi Yayınları*, 1(1), s. 81-95. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256463>
- Marshall M. (2009). *Ödül yok, ceza yok! Bu nasıl disiplin?* (E. Aksay, Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- McLeod, S. (2015). *Skinner-operant conditioning*. Erişim Adresi: www.simplypsychology.org.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2016, 28 Ekim). *Resmi Gazete* (Sayı: 29871). Erişim adresi: https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky.pdf Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024.
- Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014, 7 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 29072). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 2 Nisan 2024.
- Navaro, L. (2001) *Gerçekten beni duyuyor Musunuz?* İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Nelsen, J., Lott, L. ve Glenn, S. (2003). *Sınıfta pozitif disiplin*. (Çev. M. Koyuncu). İstanbul: Hayat yayınları.
- Onur Sezer, G.ve Özyürek, M. (2015). İpuçları ve dönütlerle öğretmen ödüllerini artırmanın öğrenci davranışlarına etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(15), 246-265. DOI:10.16992/ASOS.729
- Özdemir, M. A. ve Yılmaz, A. (2019). Eğitimde kullanılan ödül ceza uygulamalarının, öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin duyuşsal alanları açısından değerlendirilmesi. *Turkish Studies - Educational Sciences*, 14(3), 773-799. Doi: 10.29228/TurkishStudies.22754.
- Özen Altınkaynak, Ş., Uysal Bayrak, H. ve Akman, B. (2018). Çocukların ödül ve ceza algıları ile öğretmenlerin disiplin hakkındaki görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 1-12.
- Özkan, G. (2016). *Ödül ve ceza sistemi motivasyon kaybın neden oluyor*. Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/odul-ve-ceza-sistemi-motivasyon-kaybina-neden-oluyor-40050762>. Erişim Tarihi: 03.10.2022.
- Parin, M., Peker T. ve Alanay, D. (2023). Sınıf yönetimi sürecinde ödül ve ceza uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Social Science Development Journal*, 8(37), 90-105. Doi: <http://dx.doi.org/10.31567/ssd.913>

- Pehlivan, H., Köseoğlu, P. ve Şen, Z. (2018). Öğretmen adaylarının öğrenme ortamlarında uygulanan ödül, ceza ve ayrımcılığa ilişkin görüşleri. *Elementary Education Online*, 17(4). <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.506970>.
- Poudel, G. (2022). Punishment in English language classroom: Forms and effects. *English Language Teaching Perspectives*, 7(1-2), 88-104. <https://doi.org/10.3126/eltp.v7i1-2.47412>.
- Skiba, R.J. ve Peterson R. L. (2000). School discipline at a crossroads: From zero tolerance to early response. *Exceptional Children*, 66(3), s.335-346.
- Staddon, J. E., & Cerutti, D. T. (2003). Operant conditioning. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 115-144.
- Swanson, L. R. (2001). Toward the ethical motivation of learning. *Education*, 116(1), 43-50
- Şahin, H. (2010). “Eti senin kemiği benim” anlayışı. <https://www.aktuelpsikoloji.com/eti-senin-kemigi-benim-anlayisi-1076yy.htm> Erişim Tarihi: 28.04.2023.
- Şenuyar, M. A. (1989). Elazığ ili orta dereceli okullarında ceza ve ödül. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Tertemiz, N. (2003). Sınıf yönetimi ve disiplini. L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Theunissen, M. H. C., Vogels, A. G. C. ve Reijneveld, S. A. (2015). punishment and reward in parental discipline for children aged 5 to 6 years: Prevalence and groups at risk. *Academic Pediatrics*, 15(1), 96–102.
- Turhan, M. ve Yaraş, Z. (2013). Öğretmen ve öğrencilerin öğretmen, disiplin, müdür, sınıf kuralları, ödül ve ceza kavramlarına ilişkin metafor algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 129-145.
- Uğurlu, C. T., Doğan, S., Şöförtakımcı, G., Ay, D. ve Zorlu, H. (2014). Öğretmenlerin sınıf ortamında karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve bu davranışlarla baş etme stratejileri. *Turkish Studies*, 9(2), 577-602.
- Uygur, M., & Kanadlı, S. (2020). İyi sınıf öğretmeni özelliklerine yönelik öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri: Bir temel nitel çalışma. *Journal of University Research*, 3(1), 35-39. <https://doi.org/10.32329/uad.704896>
- Warren, S.J., Edmunson, M.H., Turnbull, A.P., Sailor, W., Wickham, D., Griggs, P. ve Beech, S. E. (2006). School-wide positive behaviour support: Addressing behaviour problems that impede student learning. *Educational Psychology Review*, 18(2), 187-198.
- Wong, P.M. ve Wong, C.S. (2005). Promotion criteria and satisfaction of school. *Educational Management Administration Leadership*, 33(4), 423–447. doi: 10.1177/1741143205056216.
- Yavuzer, H. (1995). *Çocuk eğitimi el kitabı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, N. (2008). Dersin akışını bozan istenmeyen davranışları yönetme stratejilerinin incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 1-38.
- Yılmaz, N. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.

Yumuşak, G. ve Balcı, Ö. (2018). Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma yöntemleri ve bu yöntemlerin etkililiğine ilişkin görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(40), 223-254.

Extended Summary

Introduction

In the education process, teachers use rewards and punishments to prevent unwanted behaviors, instill desired behaviors, and maintain discipline (Arı, Tunçer, & Demir, 2016; Dirik, 2002; Kılıçoğlu, 2015; Mahiroğlu & Buluç, 2003). Rewards are used to reinforce positive behaviors and encourage self-improvement (Binbaşoğlu, 2000; Dökmen, 2000) but have drawbacks. Punishments, as responses to destructive behaviors (Tertemiz, 2003), may cause long-term harm if misused (Özdemir & Yılmaz, 2019). Research shows that both reward and punishment can be ineffective for fostering internal discipline or long-lasting behaviors (Gündüz & Balyer, 2011; Güzelyurt et al., 2019). Schools and parents both use these methods to improve behavior and academic success. While teacher perspectives have been studied, parental views on these practices remain underexplored. Parental awareness of the benefits and drawbacks of rewards and punishments is key to their effectiveness. This research aims to examine parents' views on reward and punishment practices in education.

Method

This research employs a phenomenological design, one of the qualitative research methods, which focuses on phenomena we are aware of but lack detailed understanding of (Yıldırım & Şimşek, 2021). The study group consists of 27 parents with children enrolled in various schools during the 2022-2023 academic year—14 from rural and 13 from urban areas. Purposive sampling, specifically the maximum variation method, was used to select participants, ensuring a diverse and rich information pool (Büyüköztürk, 2012). Data were collected using a semi-structured interview form. To enhance validity, parents from different districts of Samsun with children in various school types were included. Direct quotations and face-to-face interviews were used to ensure internal validity and reliability, with participants' permission for recording. Descriptive content analysis was employed to analyze the data.

Results and Discussion

As a result of the findings, the majority of parents in rural areas have a positive view of rewards, with only a small portion holding a negative perspective. In contrast, in urban areas, a significant portion of parents holds a positive view of rewards, while another significant portion holds a negative view. Therefore, the approach to rewards for those living in urban areas has not been as positive as for those in rural areas. Both urban and rural parents have positive and negative views on the application of punishment. While rural parents express positive views on the impact of reward practices on student behavior, urban parents have both positive and negative opinions. Both rural and urban parents express both positive and negative views on the impact of punishment practices on student behavior. Regarding the impact of reward practices on the academic success of students, rural parents generally find reward practices positive, whereas urban parents have both positive and negative opinions. Both rural and urban parents have positive and negative views on the impact of punishment practices on students' academic success. While rural parents have both positive and negative views on the understanding of 'Eti senin, kemiği benim' (You have the meat,

I have the bone) and 'Öğretmenin vurduğu yerde gül biter' (Where the teacher hits, roses bloom), urban parents hold a completely negative view.

As a result of the research, it can be concluded that both rural and urban parents generally perceive rewards as motivating and encouraging students, indicating a prevalent belief among parents that the implementation of reward systems in the educational process is beneficial for their children. Parents have reflected the traditionally accepted notion that rewards are good. However, some urban parents have expressed that rewards do not lead to lasting behavioral change, merely motivating students momentarily. This perspective is similar to the views of Bolat (2016), Özdemir and Yılmaz (2019), and Marshall (2009), who argue that rewards create short-term changes but cannot sustain this change over the long term. Because the impact of rewards on behavior is temporary, using rewards for behavior change and development in the educational process is not appropriate and should not be recommended. Both rural and urban parents believe that the application of punishment can be beneficial in fulfilling tasks and responsibilities. Parents have highlighted the negative aspects of punishment, such as causing fear, trauma, and other psychological issues, developing negative attitudes towards school, teachers, and classes, and experiencing humiliation among peers. Due to the numerous drawbacks it encompasses, using punishment in the educational process, regardless of the purpose, is never justified and cannot have any valid reasoning. Punishment, with its momentary suppression, may lead children to change behavior, but using it for long-term discipline can result in behavioral disorders (Skiba and Peterson, 2000). Short-term silencing and a child withdrawing in fear, although sometimes evaluated as a positive result, can lead to more serious problems afterward, increasing feelings of resentment, anger, and revenge in the child (Yavuzer, 1995). Rural parents have mentioned that punishment fosters a sense of responsibility, but instead of accepting responsibility, punishment leads to committing offenses (Celep, 2000). In this sense, punishment forces the student to exhibit temporary behavior; after the punishment is lifted, the previous behavior tends to return.

Regardless of the perspective, the expression "eti senin, kemiği benim" should be deemed unacceptable as it invokes punishment in education, granting the teacher the authority to make the child do as they wish. From this perspective, it has no innocent aspect. Moreover, it is noted that students who have experienced violence from teachers exhibit negative behaviors, becoming aggressive and demonstrating violence (Hyman et al., 1997). It should be acknowledged that where the teacher hits, it is not flowers but rather animosity, hatred, enmity, anger, and violence that flourish. Within the scope of the research, it is recommended to avoid punitive practices in schools, regardless of their form. The prevalent notion of rewarding in schools during the educational process should be abandoned due to the numerous negative aspects it encompasses.